

การศึกษาบทบาททางการเมืองในระบบรัฐสภา
ของรัฐบาลทหารและรัฐบาลพลเรือนในประเทศไทย
(พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๕๐๐)

นายประจัน รั้าพงษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตร ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
แผนกวิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

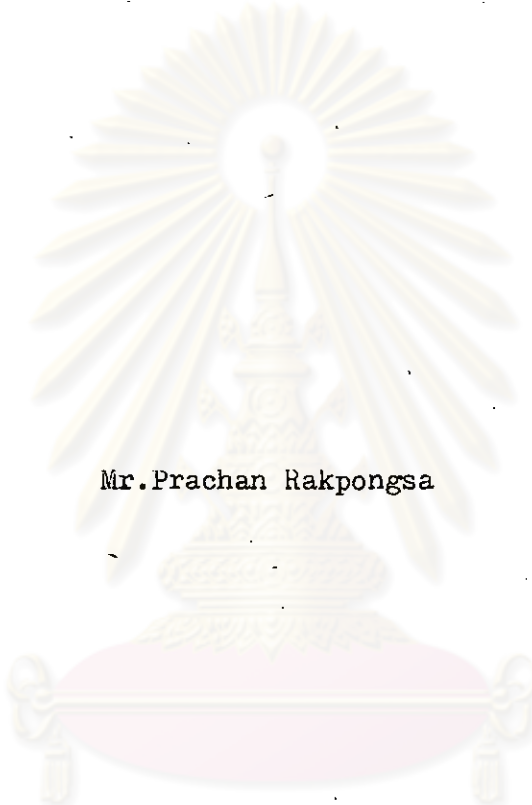
พ.ศ. ๒๕๒๐

116101650

A STUDY OF THE POLITICAL ROLE IN THE PARLIAMENTARY SYSTEM

OF MILITARY AND CIVILIAN GOVERNMENTS IN THAILAND

(A.D. 1933 - 1957)

Mr. Prachan Rakpongsa

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of History

Graduate School

Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษายุทธศาสตร์ทางการเมืองในระบบรัฐสภาของ
รัฐบาลทหารและรัฐบาลพลเรือนในประเทศไทย

โดย

นายประจัน รัตพงษ์

แผนกวิชา

ประวัติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะศึกษาศาสตร์ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์

..... คณะศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วไล ญ ป้อมเพชร)

..... ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ชิตมา พิทักษ์ไพรวรรณ)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สืบแสง พรหมบุญ)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นผลของการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย และเปลี่ยนกลุ่มชนชั้นปกครองจากพระมหากษัตริย์ และขุนนางชั้นสูง มาเป็นกลุ่มข้าราชการฝ่ายทหารและพลเรือนที่เรียกตัวเองว่า "คณะราษฎร" แต่ก็เป็น การเปลี่ยนแปลงเฉพาะโครงสร้างทางการเมืองระดับสูง โดยที่ประชาชนส่วนใหญ่มิได้มีส่วนร่วม เห็นหรือมีส่วนร่วมช่วยแต่อย่างใด คณะราษฎรจึงกลายเป็นกลุ่มการเมืองเพียงกลุ่มเดียวที่ผูกขาดอำนาจทางการเมืองมาเป็นเวลานาน

ในระหว่างที่รัฐบาลทหาร จอมพล ป.พิบูลสงคราม เข้าบริหารประเทศ ได้หาทางกำจัดศัตรูทางการเมืองลงอย่างราบคาบด้วยการใช้ศาสตร์พิเศษเป็นเครื่องมือ อย่างไรก็ตามผลของสงครามทำให้ให้นักการเมืองฝ่ายทหารสิ้นสุดอำนาจลง บรรรยากาศทางการเมืองภายหลังสงครามจึงเปิดโอกาสให้นักการเมืองฝ่ายพลเรือนเข้ามามีบทบาททางการเมืองได้อย่างเต็มที่ แต่กลุ่มผู้นำฝ่ายพลเรือนมิได้ฉวยโอกาสสร้างรากฐานระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคง ในขณะที่เดียวกันก็มีการชิงดีชิงเด่นกันเอง จนทำให้เกิดความแตกแยก รัฐบาลพลเรือนแต่ละชุดเข้าบริหารประเทศในระยะสั้น ไม่สามารถแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับรัฐบาลหย่อนสมรรถภาพในการบริหาร มีการคอร์รัปชันกันอย่างเปิดเผย ดังนั้นจึงเปิดโอกาสให้กลุ่มทหารที่เรียกตัวเองว่า "คณะรัฐประหาร" อ้างเป็นสาเหตุในการทำรัฐประหาร โค่นล้มรัฐบาลพลเรือน รัฐบาลคณะรัฐประหารพยายามผูกขาดอำนาจทางการเมืองไว้ให้นานที่สุดด้วยการควบคุมและใช้ทรัพยากรทางการเมืองให้เป็นประโยชน์ เพื่อรักษาเสถียรภาพของรัฐบาล ครั้นเมื่อไคร่ลมหายใจทรัพยากรทางการเมืองที่น้อยอยู่ไปจำนวนมากแล้ว ประกอบกับรัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในระหว่างสมาชิกคณะรัฐประหารชั้นนำ จึงมีผลให้ฐานะของรัฐบาลขาดความมั่นคง ซึ่งจะนำไปสู่การทำรัฐประหาร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาดัชนีและบทบาททางการเมืองของไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๕๐๐ และใช้หลักทรัพยากรทางการเมืองเป็นแนวทางวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาททางการเมืองระหว่างรัฐบาลทหาร กับรัฐบาลพลเรือนระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๕๐๐ โดยอาศัยข้อมูลทางประวัติศาสตร์เป็นพื้นฐาน

สรุปผลจากการใช้หลักทรัพยากรทางการ เมืองเป็นแนวทางในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ
ชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลทหารซึ่งมีข้อได้เปรียบในด้านการควบคุมและการใช้ทรัพยากรทางการเมือง สามารถ
รักษาอำนาจไว้ได้ยาวนานกว่ารัฐบาลพลเรือน อันเนื่องมาจากวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยเป็นแบบ
นิยมเอียงไปในทางอำนาจนิยม ดังนั้น ทรัพยากรทางการเมืองประเภทอำนาจและการใช้กำลังจึงเป็น
ปัจจัยสำคัญที่สุดในการใช้รักษาเสถียรภาพของรัฐบาล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ABSTRACT

The So-called "1932 Revolution" resulted in the Change of the Thai political System from absolute monarchy to a Constitutional form of government. It had also changed the composition of the Thai political elites from the Kings and the nobles to a group of military and Civilian bureaucrates who called themselves the "People's party". Since the 1932 revolution occurred at the time when the majority of the people were still politically apathetic, the people's party was able to maintain its dominance in Thai politics without any effective checks from other group in society.

During the Pibul's regime, the government Successfully utilized the special courts as its political instrument to suppress its opposition. However, Pibul suffered a moral defeat after World War II, the Period in which political climate created an opportune moment for the civilian to exert their political influence and leadership in order to curb the power of the military. Despite this favorable situation, the civilian leaders had failed to consolidate their power due to the actional infightings among themselves. They also failed to solve the post-war economic and social problems effectively especially the rampant corruption in various government agencies. Therefore, it was a good opportunity of a military group, called the "Coup d' Etat group" to claim a cause for staging a coup d' Etat and overthrow the civilian government. The Coup d' Etat government tried to monopolize political power

as long as it could by controlling and making use of political resources in order to maintain their stability. Their major problem was that they had, by 1957, exhausted most of the political resources and could not solve the personal conflicts between leading members of their clique.

This Thesis is a study on the role and performance of military and civilian governments during 1932 - 1957. A political economy approach using the analysis of political resources is employed in comparing military and civilian governments (1938-1957), while historical record are utilized as basic data in the study.

Under the parliamentary system, the military had less latitude for action because democratic rule of the game prevented the military exploit its most important political resource - the use of force while the system bestowed another kind of political resource legitimacy to the elected civilian governments.

In this study, information, expertise, populality, leadership skill, force and violence, legitimacy, ~~organization, Rule~~, man power, economic power and office, types of political resources have been used as basic framework in analysis of strength and weakness of the military and civilian governments. It can be concluded that in a developing political system like Thailand where authoritarian personality and attitude are major orientations of the political culture, power and the use of force are the most important kinds of political resources in determining the government's stability. As historical accounts in this study clearly revealed, the military governments, because of its ability to control power and the use of force, were much more successful than their civilian counterparts in maintaining their power.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยไ้โดยความช่วยเหลือและความเอื้ออาทรของผู้เขียนด้วยกิตติลลามา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สืบแสง พรหมบุญ รองศาสตราจารย์ ชิตินา พิทักษ์ไพรวรรณ รองศาสตราจารย์ ดร.วไล ฌ บ่อมเพชร ได้กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ คุณชงชัย พึ่งกันไทย คุณสมชาย หลังหมอยา คุณกิตติ คุ้มไทย คุณพิภพรัตน์ วานิชชา คุณฉนิษฐา วงศ์พานิช คุณสุวิทย์ ไพทยวัฒน์ คุณฉวีภา มโนพิโมกษ์ คุณสุวดี เจริญพงศ์ คุณฉวีชลี สุสัยันต์ คุณสุภาภรณ์ จรัสพัฒน์ คุณวารุณี ไอสถารมย์ คุณละออทอง อัมรินทร์ คุณทวีศิลป์ สืบวัชณะ คุณสิริลักษณ์ ศักดิ์เกรียงไกร ที่ได้กำลังใจและแนะนำช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่แผนกเก็บและห้องสมุด สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ห้องสมุดรัฐสภา ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย และสถาบันไทยคดีศึกษา ที่กรุณาเอื้อเฟื้อและให้ความสะดวกในการค้นคว้าเอกสารและตำรา ทำให้ผู้เขียนประสบความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณมากเป็นพิเศษสำหรับ คุณเบญจา รักพงษ์ ที่ได้กรุณาอุทิศ แรงกาย กำลังใจ และทุนทรัพย์แก่ผู้เขียนด้วยกิตติลลามา โดยมีใ้ขอขอบคุณความเหนื่อยยาก จึงขอขอบคุณมาก ๆ อีกครั้งหนึ่งไว้ ณ ที่นี้

เหนือสิ่งอื่นใด คุณความดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบให้ คุณพ่อ - คุณแม่ ผู้มีพระคุณอันสูงยิ่งของลูก.

บทคัดย่อภาษาไทย

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

กิตติกรรมประกาศ

สารบัญ

รายการตารางและแผนภาพประกอบ

บทนำ

บทที่ ๑	แนวทางการวิเคราะห์ทรัพยากรทางการเมือง	๑
	การพัฒนาการเมือง	๒
		๘
		๒๓
บทที่ ๒	ลักษณะทางการเมืองของไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๕๔๑	๒๙
	ก. เหตุการณ์ทางการเมืองระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๕๔๑	๒๙
	๑. เค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม	๓๓
	๒. คดี นายถวัติ ฤทธิเดช กับพวกฟ้องล้มเค็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	๔๐
	๓. กบฏบวรเดช พ.ศ. ๒๔๗๖	๔๒
	ข. ระบบการเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๕๔๑	๕๑
	๑. รัฐสภา	๕๑
	ก) รูปแบบของรัฐสภาไทยสมัยเริ่มแรก	๕๒
	ข) บทบาทของรัฐสภาในการควบคุมการบริหารของรัฐบาล	๕๔
	๒. คณะรัฐมนตรี	๕๕
	ก) อำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีตามพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕	๖๐

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
 คณะมนุษยศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

- ข) อำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๕ ๖๑
- ค) บทบาททางการเมืองของคณะรัฐมนตรีตั้งแต่
พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๔๑ ๖๑
- ๓. กลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองไทย ๖๖
 - ก) กลุ่มอำนาจทางการเมือง ๖๖
 - ข) กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอิทธิพล ๘๐
 - ค) หนังสือพิมพ์กับอุปสรรคในการเสนอข่าวสารทางการเมือง ๘๒
 - ง) ประชาชนกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการเลือกตั้ง ๘๘

บทที่ ๓

รัฐบาลทหารสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี
ครั้งแรก ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๔๗

- ก. การก้าวขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองและการทหารของ
จอมพล ป.พิบูลสงคราม ๑๐๖
 - ๑. บทบาทของพันโทหลวงพิบูลสงครามในการทำรัฐประหาร
๒๐ มิถุนายน ๒๕๓๖ ๑๐๗
 - ๒. บทบาทในการปราบกบฏบวรเดช ๑๐๘
 - ๓. การดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
และการปรับปรุงค่านการทหาร ๑๐๘
- ข. การดำเนินนโยบายปกครองประเทศ ๑๑๑
 - ๑. นโยบายส่งเสริมลัทธิชาตินิยม ๑๑๒
 - ๒. นโยบายการทำสงคราม ๑๒๖
- ค. การรักษาอำนาจและการรักษาอำนาจทางการเมือง
ของรัฐบาล จอมพล ป.พิบูลสงคราม ๑๔๐

๑. การกำจัดศัตรูทางการเมือง	๑๕๐
๒. การดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และการได้รับพระราชทานยศจอมพล	๑๕๕
๓. การควบคุมสภาผู้แทนราษฎร	๑๕๐
๔. การแต่งตั้งรัฐมนตรี	๑๕๕
ง. การสิ้นสุดอำนาจของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม	๑๖๑
บทที่ ๔ บทบาททางการเมืองของรัฐบาลพลเรือนระหว่าง	
พ.ศ. ๒๔๘๗ - ๒๔๘๑	๑๗๑
ก. การขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือน	๑๗๑
๑. รัฐบาลพลเรือนชุดพันตรี ควง อภัยวงศ์	๑๗๗
๒. รัฐบาลพลเรือนสมัย นายทวี บุญยเกษตร เป็นนายกรัฐมนตรี	๑๘๓
๓. รัฐบาลพลเรือนชุดหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช	๑๘๕
๔. รัฐบาลพลเรือนชุด นายควง อภัยวงศ์	๑๘๘
๕. รัฐบาลพลเรือน ชุด นายปรีดี พนมยงค์	๑๘๗
๖. รัฐบาลพลเรือนชุด พลเรือตรี ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์	๒๐๑
ข. ลักษณะทางการเมืองในระหว่างที่รัฐบาลพลเรือนเข้า บริหารประเทศ	๒๑๗
๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๕	๒๑๗
๒. รัฐสภา	๒๒๒
๓. พรรคการเมือง	๒๒๕
๔. คณะรัฐมนตรี	๒๓๑

- ค. การสิ้นสุดอำนาจทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือน ๒๓๒
๑. ความขัดแย้งในกลุ่มผู้นำฝ่ายพลเรือน ๒๓๒
๒. ความล้มเหลวในการบริหารประเทศของรัฐบาลพลเรือน ๒๓๔
๓. รัฐประหาร พ.ศ. ๒๔๙๐ ๒๓๕
๔. รัฐประหารจี้รัฐบาลพลเรือน นายควง อภัยวงศ์
ออกจากตำแหน่ง ๒๔๔

- บทที่ ๕ การกลับคืนสู่อำนาจทางการเมืองของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ๒๕๔
- ก. สภาพทางการเมืองของไทยระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๑ - ๒๔๙๔ ๒๕๔
๑. การจัดตั้งรัฐบาล ๒๕๕
๒. การแทรกแซงทางการเมือง ๒๖๒
๓. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ ๒๗๕
๔. รัฐประหารเงี้ยว ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๔ ๒๘๕
- ข. สภาพทางการเมืองภายหลังรัฐประหารเงี้ยว
- ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๔ ๒๘๖
๑. การจัดตั้งรัฐบาล ๒๘๓
๒. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๕
แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๕ ๒๘๕
๓. รัฐสภา ๒๘๗
๔. พรรคการเมือง ๓๐๐
๕. กลุ่มอำนาจทางการเมือง ๓๐๖
๖. การเลือกตั้ง ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐ และวิกฤตการณ์
ทางการเมืองภายหลังการเลือกตั้ง ๓๐๘
๗. วิกฤตการณ์ทางการเมืองที่นำไปสู่รัฐประหาร ๓๑๑
- ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐

๗

หน้า

บทที่ ๒ การวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาททางการเมือง
ระหว่างรัฐบาลทหารกับรัฐบาลพลเรือน

๓๒๘

บรรณานุกรม

๓๖๗

ภาคผนวก

๓๘๐

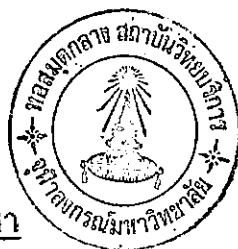
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการตารางและแผนภาพประกอบ

	หน้า
ตารางที่ ๑	๑๐๐
ตารางที่ ๒	๒๐๓
ตารางที่ ๓	๒๑๕
ตารางที่ ๔	๓๕๕
แผนภาพที่ ๑	๓๖๔

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

นับตั้งแต่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเข้าสู่ระบอบรัฐธรรมนูญเป็นต้นมา อำนาจทางการเมืองได้ตกอยู่กับบุคคลกลุ่มหนึ่งที่เรียกว่า "คณะราษฎร" ซึ่งเป็นกลุ่มทางการเมืองที่อุบัติพบขึ้นในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง การดำเนินนโยบายทางการเมืองของคณะราษฎร ประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในลักษณะการดำเนินงานของคณะราษฎรเป็นไปอย่างหลวม ๆ ไม่มีแก่นในอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างเดียวกัน และขาดการสนับสนุนจากประชาชน ดังนั้นจึงเกิดการแตกแยกกันในระยะต่อมา ผลจากการแตกแยกนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบุคคลผู้นำในการบริหารประเทศ เนื่องจากกลุ่มนักการเมืองฝ่ายทหารเป็นฝ่ายได้เปรียบเพราะมีกำลังทหารและอาวุธเป็นเครื่องมือสนับสนุนอำนาจ ประกอบกับสภาวะทางการเมืองไม่มั่นคงจึงเปิดโอกาสให้กลุ่มนักการเมืองฝ่ายทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองของประเทศเกือบตลอดมา

ตลอดสงครามโลกครั้งที่ ๒ รัฐบาลทหารโดยการนำของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้เข้ามามีบทบาทบริหารประเทศ เป็นการเริ่มเข้าสู่ยุคที่เรียกว่า เผด็จการทหาร เพราะรัฐสภาเป็นเครื่องมือของรัฐบาล ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากประเทศอยู่ในภาวะสงคราม ดังนั้นรัฐบาลทหารจึงปกครองประเทศมาโดยตลอดจนถึงเกือบสิ้นสุดสงคราม ถึงแม้ว่าผู้นำรัฐบาลจะเปลี่ยนจากทหารมาเป็นพลเรือน แต่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ก็ยังมีอำนาจอยู่ในฐานะดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด ซึ่งเป็นอุปสรรคในการดำเนินนโยบายทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือน อย่างไรก็ตามสถานการณ์สงครามมีผลทำให้กลุ่มนักการเมืองฝ่ายทหารหมดอำนาจลง ฝ่ายพลเรือนจึงมีโอกาสดำเนินการเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลพลเรือนได้พยายามจำกัดอำนาจทางการเมืองของฝ่ายทหาร โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๕ เปิดโอกาสให้มีพรรคการเมืองและมีรัฐสภาที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้แยกข้าราชการประจำออกจากการเมือง อย่างไรก็ตามรัฐบาลพลเรือนก็ไม่สามารถดำเนินนโยบายทางการเมืองและเศรษฐกิจให้ไปสู่เป้าหมายได้ เพราะขาดการสนับสนุนจากพลังประชาชนและเกิด

สภาวะเศรษฐกิจที่ปั่นป่วน ประกอบกับมีปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการ จึงมีผลให้เสถียรภาพของรัฐบาลไม่มั่นคงตลอดมา ซึ่งเป็นเหตุให้กลุ่มนักการเมืองฝ่ายทหารกลับขึ้นสู่อำนาจอีกครั้งหนึ่ง โดยการทำรัฐประหารเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ การกลับมาของกบฏทหารในครั้งนั้น มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างมาก โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๙๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๙๕ กลายเป็นเครื่องมือในการผูกขาดอำนาจทางการเมืองของรัฐบาลทหารโดยการนำของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งทำให้การพัฒนาระบบประชาธิปไตยต้องชงักลง อย่างไรก็ตามรัฐบาลทหารของจอมพล ป.พิบูลสงครามก็ไม่สามารถบริหารประเทศไปโดยราบรื่น เนื่องจากเกิดความแตกแยกกันระหว่างบุคคลภายในรัฐบาล ในที่สุดจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการรัฐประหารเมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ ซึ่งเป็นการสิ้นสุดการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาลักษณะการเมืองของประเทศไทย ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา โดยเน้นบทบาททางการเมืองของรัฐบาลทหารกับรัฐบาลพลเรือน ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๖ - ๒๕๐๐
๒. เพื่อศึกษาการก้าวขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองและการดำเนินนโยบายทางการเมือง
๓. เพื่อศึกษาการขึ้นสู่อำนาจทางการเมือง โดยพิจารณาจากโครงสร้างทางการเมือง กลไกในการดำเนินงาน และการจัดองค์กรทางการเมือง เพื่อรักษาอำนาจทางการเมืองของแต่ละฝ่าย
๔. เพื่อเปรียบเทียบข้อได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างรัฐบาลทหารกับรัฐบาลพลเรือน โดยให้หลักทรัพยากรทางการเมือง
๕. สรุปเปรียบเทียบ ปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้รัฐบาลทหารครองอำนาจอยู่เป็นเวลานาน ความไม่มั่นคงของรัฐบาลพลเรือน และความล้มเหลวของการพัฒนาการเมืองในระบบรัฐสภา

ขอบเขตของการศึกษา ศึกษาลักษณะทางการเมืองของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๕๐๐ อย่างละเอียด และวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาททางการเมืองระหว่าง รัฐบาลทหารกับรัฐบาลพลเรือน ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๐๐ ได้แก่

- รัฐบาลชุดที่ ๘ รัฐบาลทหารจอมพล ป.พิบูลสงคราม การดำรงตำแหน่ง ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๑ - ๖ มีนาคม ๒๔๘๕
- รัฐบาลชุดที่ ๑๐ รัฐบาลทหารจอมพล ป.พิบูลสงคราม การดำรงตำแหน่ง ๑๐ มีนาคม ๒๔๘๕ - ๒๔ กรกฎาคม ๒๔๘๗
- รัฐบาลชุดที่ ๑๑ รัฐบาลพลเรือนนายควง อภัยวงศ์ การดำรงตำแหน่ง ๑ สิงหาคม ๒๔๘๗ - ๑๗ กรกฎาคม ๒๔๘๗
- รัฐบาลชุดที่ ๑๒ รัฐบาลพลเรือน นายทวี บุญยเกตุ การดำรงตำแหน่ง ๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๘ - ๑๗ กันยายน ๒๔๘๘
- รัฐบาลชุดที่ ๑๓ รัฐบาลพลเรือน ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช การดำรงตำแหน่ง ๑๗ กันยายน ๒๔๘๘ - ๒๔ มกราคม ๒๔๘๙
- รัฐบาลชุดที่ ๑๔ รัฐบาลพลเรือน นายควง อภัยวงศ์ การดำรงตำแหน่ง ๓๑ มกราคม ๒๔๘๙ - ๑๘ มีนาคม ๒๔๘๙
- รัฐบาลชุดที่ ๑๕ รัฐบาลพลเรือน นายปรีดี พนมยงค์ การดำรงตำแหน่ง ๒๔ มีนาคม ๒๔๘๙ - ๘ มิถุนายน ๒๔๘๙
- รัฐบาลชุดที่ ๑๖ รัฐบาลพลเรือน นายปรีดี พนมยงค์ การดำรงตำแหน่ง ๑๑ มิถุนายน ๒๔๘๙ - ๒๑ สิงหาคม ๒๔๘๙
- รัฐบาลชุดที่ ๑๗ รัฐบาลพลเรือน พลเรือตรีถวัลย์ ชำรง นาวาสวัสดิ์ การดำรงตำแหน่ง ๒๓ สิงหาคม ๒๔๘๙ - ๓๐ พฤษภาคม ๒๔๙๐
- รัฐบาลชุดที่ ๑๘ รัฐบาลพลเรือน พลเรือตรีถวัลย์ ชำรง นาวาสวัสดิ์ การดำรงตำแหน่ง ๓๐ พฤษภาคม ๒๔๙๐ - ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐

รัฐบาลชุดที่ ๑๙	รัฐบาลพลเรือน นายควง อภัยวงศ์ การดำรงตำแหน่ง	๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ -
		๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑
รัฐบาลชุดที่ ๒๐	รัฐบาลพลเรือน นายควง อภัยวงศ์ การดำรงตำแหน่ง	๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑ -
		๗ เมษายน ๒๔๙๑
รัฐบาลชุดที่ ๒๑	รัฐบาลทหารจอมพล ป.พิบูลสงคราม การดำรงตำแหน่ง	๘ เมษายน ๒๔๙๑ -
		๒๔ มิถุนายน ๒๔๙๒
รัฐบาลชุดที่ ๒๒	รัฐบาลทหารจอมพล ป.พิบูลสงคราม การดำรงตำแหน่ง	๒๕ มิถุนายน ๒๔๙๒ -
		๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๔
รัฐบาลชุดที่ ๒๓	รัฐบาลทหารจอมพล ป.พิบูลสงคราม การดำรงตำแหน่ง	๒๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๔ -
		๕ ธันวาคม ๒๔๙๔
รัฐบาลชุดที่ ๒๔	รัฐบาลทหารจอมพล ป.พิบูลสงคราม การดำรงตำแหน่ง	๖ ธันวาคม ๒๔๙๔ -
		๒๔ มีนาคม ๒๔๙๕
รัฐบาลชุดที่ ๒๕	รัฐบาลทหารจอมพล ป.พิบูลสงคราม การดำรงตำแหน่ง	๒๔ มีนาคม ๒๔๙๕ -
		๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐
รัฐบาลชุดที่ ๒๖	รัฐบาลทหาร จอมพล ป.พิบูลสงคราม การดำรงตำแหน่ง	๒๖ มีนาคม ๒๕๐๐ -
		๑๖ กันยายน ๒๕๐๐

วิธีการศึกษาและเก็บข้อมูล

ศึกษาค้นคว้าข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ จากเอกสารชั้นต้น (Primary Sources) จากแหล่งเก็บเอกสารของทางราชการ ได้แก่ แผนกเก็บเอกสารสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา กองเสด็จกึ่งกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย หอจดหมายเหตุแห่งชาติ สถาบันไทยคดีศึกษา หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักงานบรรณสารเพื่อการพัฒนาสถาบันวิจัยพัฒนาบริหารศาสตร์ หอสมุดรัฐสภา รวมทั้งการ

สัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ นอกจากนี้ศึกษาค้นคว้าเอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) จากห้องสมุดต่าง ๆ และจากตำราที่มีผู้เขียนไว้อย่างกว้างขวาง แล้วนำข้อมูลมาตรวจสอบ คัดเลือก และตีความหมาย โดยใช้วิธีพิจารณาทางประวัติศาสตร์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวพัฒนาการทางการเมืองของประเทศไทย และใช้หลักทรัพยากรทางการเมือง เพื่อเปรียบเทียบข้อได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างรัฐบาลทหารกับรัฐบาลพลเรือน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

จากผลการวิจัยนี้ ทำให้ทราบถึงลักษณะทางการเมืองของไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๕๐๐ โดยละเอียด โดยเน้นถึงการเปรียบเทียบบทบาททางการเมืองระหว่างรัฐบาลทหารกับรัฐบาลพลเรือน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๕๐๐ ซึ่งเป็นยุคที่รัฐบาลทหารครองอำนาจทางการเมืองอยู่เป็นเวลานาน อันจะส่งผลสะท้อนถึงอุปสรรค และความล้มเหลวในการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ทำให้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้รัฐบาลทหารสามารถครองอำนาจได้นาน และความไม่มั่นคงของรัฐบาลพลเรือน เนื่องจากสภาพทางการเมืองของไทยไม่ค่อยมั่นคงตลอดมา มีการกบฏ และรัฐประหาร เกิดขึ้นบ่อยครั้ง การวิจัยนี้จะชี้ให้เห็นเบื้องหลังและผลของการแทรกแซงทางการเมืองดังกล่าว นอกจากนี้จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการเมืองไทยในระยะต่อมา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย